Газета издается на балкарском языке с 1924 года.

Интернет-версия: zaman.smikbr.ru

ЗАМАН

ВРЕМЯ

2012 жыл 15-чи июнь, байрым кюн.
№ 110 (19031)

Багъасы 3 сомду

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

«Къабарты-Малкъар Республиканы илмусуну сыйлы къуллукъчусу» деген атны атауну юсюнден
Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны

УКАЗЫ

Бийик профессионал билим берген «Горский государственный аграрный университет» федеральный къырал билим бериу учрежденияны къуллукъчулары бир къауумуна илмуда уллу жетишимле болдургъанлары эмда кёп жылланы ахшы ишлегенлери ючюн «Къабарты-Малкъар Республиканы илмусуну сыйлы къуллукъчусу» деген ат атаргъа:

Адиньяев Эмануил Данаевичге - сугъарылгъан жерчиликни кафедрасыны таматасына

Басаев Борис Бештауовичге - агропромышленность комплексни бла предпринимательствону къурау жаны бла кафедраны таматасына

Дзидзоев Валерий Дударовичге - къыралны, правону эмда политологияны теория кафедрасыны таматасына.

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы **А. КАНОКОВ**

Нальчик шахар, 2012 жылда 5-чи июньда, №86-УГ

Х.С.Соховну Къабарты-Малкъар Республиканы Сыйлы грамотасы бла саугъалауну юсюнден
Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны

УКАЗЫ

Культураны бла искусствону айнытыугъа уллу къыйын салгъаны ючюн **Сохов Хасан Сарабиевични** - «Кабардинка» къырал академия тепсеу ансамбль» къырал культура учрежденияны музыкалы бёлюмюню башчысын - Къабарты-Малкъар Республиканы Сыйлы грамотасы бла саугъаларгъа

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы **А. КАНОКОВ**

Нальчик шахар, 2012 жылда 6-чы июньда, №87-УГ

Парламент

Налог льготаланы жорукълары тюрленедиле

КъМР-ни Парламентини президиумуну спикери Чеченланы Ануар бардыргъан кезиулю кенгешинде депутатла бек алгъа законла чыгъарыучу органны пленар жыйылыууну кюнюн тохташдыргъандыла. Аны 26-чы июньда бардырыргъа оноу этилгенди. Анда жыйырмагъа жуукъ законопроектни бла бегимни сюзерге белгиленеди.

Андан сора президиумну членлери Законодательство эмда къырал проект бла шагъырей этгенди. Шарт айтханда, республиканы Башчысын айырыу бла байламлы законодательство тюрленирикди. Энди аны РФ-ни Къабарты-Малкъарны жеринде жашагъан гражданлары, битеулю айырыу эркинликлерин бла тенгликлерин хайырланып, жашырын къол кётюрюу бла айырлыкъдыла. КъМР-ни Парламенти уа КъМР-ни Башчысын сайлау жаны бла айырыуланы бардырыргъа оноу этерикди, лендирир эмда законла чыгъарыу ишни игилендирир мурат бла анга КъМР-ни Парламентинде законодательный башламчылыкъ этерге эркинлик берирге белгиленеди. Дагъыда КъМР-ни къырал власть органларына эмда жер-жерли самоуправление органларына айырыуланы кезиуюнде политика партияла ала жанлы болгъан айырыучулагъа къол салдырыудан эркин этилгенлери бла байламлы

къурулуш жаны бла комитетни председатели Заур Апшевге тынгылагъандыла. Ол «КъМР-ни Конституциясында тюзетиуле этилгенлери бла байламлы КъМР-ни бир-бир законодательный актларына тюрлениуле кийириуню юсюнден» законоаланы кюнюн тохташдырлыкъды. Аны полномочияларына дагъыда КъМР-ни Башчысын артха чакъырыу жаны бла къол кётюрюулени бардырыуну юсюнден оноу этиу киреди.

Андан сора да, республиканы Жамауат палатасыны магъанасын кючболумланы тюзетирге тюшерикди. Бир-бир законлада уа сёзлени, сёз тутушланы тюрлендирирге, башха тюзетиуле этерге да керек боллукъду.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Конференция

Университет айныуну жолунда барыргъа таукелди

Бийик билим бериу сферада конкуренция ёсе баргъаны бла байламлы КъМКъУ-да рейтинглеге аталгъан конференция болгъанды.

Аны ача, университетни ректору Барасби Карамурзов, бу жолгъу жыйылыу тёрели халда бардырылмагъанлыкъгъа, бизни окъуу юйге аны магъанасы, хайыры да боллукъду, дегенди. Андан сора бу конференциягъа Берлинни Эркин университетини келечиси Тобмас Стьюдеманн бла Санкт-Петербургну Халкъла аралы тенглешдириу тинтиуле бардыргъан институтуну «Экономиканы бийик школу» деген илму-излем арасыны директору Ольга Перфильева къатышханларын билдирип, сёзню Стьюдеманнга бергенди.

Тобмас бюгюннгю болумлада вузлада интернационализациялау процессни къалай бардырыргъа боллугъуну юсюнден айтханды. Аны хар ким кесини окъуу юйюнден башларгъа тийишлилигин чертгенди.

Берлинни Эркин университетини юсюнден айта, ол урушдан сора жыллада ишленнгенин, мында 160 усталыкъгъа кёре окъутханларын, оналты аспирант программа ишлегенин, андан сора да, немис эм ингилиз тилледе энчи аспирантурала, онбир факультет болгъанларын билдиргенди.

Бусагъатда вузла кеслерини регионларындан, къыралларындан тышында да халкъла аралы рейтинглеге тюшерге итиннгенлерин, алай ары дери кесинде не жаны бла да кёрюмдюлерин игилендирселе тюз боллугъун белгилегенди.

Берлинни университети техникалылагъа саналмагъан вузланы араларында Германияда ючюнчю жердеди, грантла жаны бла да алчыладан бириди. Бу окъуу учреждение «элитный вуз» деген даражалы атны жюрютеди. Докладчы билдиргеннге кёре, ол дагъыда вузланы интернационализациялау жаны бла да бийик инновациялы университет болур ючюн кюрешеди. Мында жаш адамланы университетледе къалдырыугъа, аланы илму иш бла кюрешиулерине уллу магъана берилгенин да чертгенди.

Ол ангылатханнга кёре, Германияда эки бийик билими болгъан азды. Ол алагъа керек да болмайды. Нек дегенде анда жаш специалистни иш бла жалчытыуда уллу кёллюлюк жокъду. Андан сора да, бир вузда окъуп, анда илму ишин къоруулагъан ол вузда ишлемейди.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Правительство

Республиканы башчылары сёзлерине табылгъанларын адамла кёрлюкдюле

КъМР-ни Правительствосуну Председатели Иван Гертер Арсен Каноковну буйругъу бла социальный объектлени бир къауумуну къурулушлары къалай баргъанларына къарагъанды. Ишлене тургъан мекямлагъа КъМР-ни Башчысы дайым да кёз-къулакъ болгъанлай тургъанын эсигизге салабыз.

Лескен районну Анзорей элинде 120 ундурукъгъа район больницаны къурулушу быйыл февральда башланнган эди. Анга битеу да 606 миллион сом къоратыллыкъды. Аны 303 миллиону уа республикалы бюджетден бёлюнеди. Больницаны келир жыл ишлеп бошаргъа белгиленеди. Анга багъыу эмда хирургия корпусла, приёмный эмда реанимация бёлюмле, терк болушлукъ берген бёлюм бла поликлиника кирединле. Андан сора да, аны кесини котельнясы, электроподстанциясы, резерв дизель подстанциясы да боллукъдула. Проектде дагъыда багъыу учрежденияны кереклерине тахта кёгетле сакъланыучу жер ишлерге, суу бла кеси кесин жалчытырча 2 жерни тешерге, тазалаучу сооружениала да къураргъа белгиленеди.

Сурат Р. Мамиевнидии.

Генподрядчикни келечиси, «АССО» ООО-ну директоруну орунбасары Хасан Матаев къурулуш ишле графикге кёре баргъанларын билдиргенди. Бусагъатда 4 блокда да керамика кирпич къалана турады. Ахча да заманында бериледи, шёндюге 140 миллион сом къоратылгъанды. Быйыл федеральный бюджетден дагъыда аллай бир ахча келир деп сакълап турадыла.

Премьер кесибизде чыгъарылгъан къурулуш материалла хайырланылгъанларын бла къалгъанларын соргъанды. «Кирпични Прохладныйден бла шалушкадан келтиребиз. Анзорейни кесинде да уллу болмагъан кирпич производство барды»,-деп жууаплагъанды Матаев, къурулушчула да асламысында бу жерли адамла болгъанларын айтып.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Жыйылыу

От ёчюлтюуде вертолётну да хайырланырыкъдыла

Быйыл от тюшюу жаны бла къоркъуулу кезиуге Къабарты-Малкъарны ведомстволары бла службалары къалай хазырланнганларыны юсюнден электрокюч бла жалчытыуну къоркъуусузлугъуна къарагъан штабны жыйылыуун КъМР-ни Правительствосуну Председателини орунбасары Уяналаны Казим бардыргъанды. Аны ишине бир къауум ведомстволаны, службаланы, республиканы районларыны бла шахарларыны администрацияларыны эм электрокюч бла жалчытыучу компанияланы келечилери къатышхандыла.

Уяналаны Казим кенгешни аллында бери жыйылгъанладан бу ишге ие кёз бла къарарларын излегенди. Ол айтханнга кёре, бу кезиуде штабны быллай борчлары бардыла: электрокюч бла тохтамай жалчытыу, энергетика объектлени къоркъуусузлукъларына эс буруу эм от салгъан хатаны кетериу жаны бла тийишли мадарланы этиу.

Электрокюч бла жалчытыу предприятиялада от тюшюу жаны бла этилген къоркъуусузлукъ мадарланы юслеринден Север Кавказны регионла аралы сетевой компаниясыны (МРСК СК) КъМР-де бёлюмюню башчысы Юрий Губжоков сёлешгенди. Ол билдиргеннге кёре, предприятияны объектлери къоркъуусузлукъну жорукъларына келишгендиле эм бузукълукъланы ачыкълау жанлары бла кёп ишле этилгендиле. Объектлени бир-бирлеринде от ёчюлтюучю средстволаны жангыртхандыла эм эсгертиучю белгиле орнатхандыла. Ишчилени бу къоркъуулу кезиуде кеслерин къалай жюрютюрге юйретиуге да аслам эс бурулгъанды. Саулай алып айтханда, Губжоков предприятияны битеу мюлкюне дайым контроль этилип тургъанын белгилегенди.

Ахыры 2-чи бетдеди.

КЕНГЕШ

Муниципалитетледе кемчиликле туура этилгендиле

«Муниципальный къуралыуланы советни» Ассоциацияны (АСМО) кенгертилген жыйылыуунда аны башчысына жангыдан Максим Панагов сайланнганды. Темиржанланы Махти бла Александр Василенко уа аны орунбасарлары болгъандыла.

Къол кётюрюуню аллында уа АСМО-ну башчысы Максим Панагов былтыр Ассоциацияны ишини итогларын чыгъаргъанды. Ол айтханнга кёре, советни тёрт жыйылыуу болгъанды, алада муниципальный къуралыуланы ишлеринде магъаналы вопросла сюзюлгендиле, ол санда эллени бла шахарланы айныту бла байламлы федеральный законла къалай тамамланнганларына да къаралгъанды.

Бюгюнлюкде Ассоциациягъа 132 муниципальный къуралыу кирединле. Организация кесини ишинде власть органла бла байламлыкъла къураугъа баш магъана береди. Ол себепден КъМР-ни Правительствосу эм Парламенти бла бирге ишлеуню юсюнден келишимле этилгендиле, ол жаны бла тийишли праволу актла къабыл кёрюлгендиле. «Алай бла муниципалитетни власть органланы ишлерине къатышып, эллени бла шахарланы айныту, аланы экономикаларын, социальный болумларын игилендириу жаны бла проблемаланы кётюрюрге онгу барды», - дегенди докладчы.

Ол КъМР-ни Башчысы Арсен Каноков районланы бла шахарланы администрацияларыны башчылары бла кенгешни жангы халда бардыргъанын иги башламчылыкъгъа санагъанды. «Республиканы оноучулары бла тюбешиулеге эллени активи къатышханы да бек магъаналыды. Алай бла биз кемчиликлени юсюнден тюзюнлей билдирирге боллукъбуз», - дегенди.

Панагов билдиргенича, эллени бла шахарланы айнытыугъа былтыр 15,8 миллиард сом къоратылгъанды. Ахча социальный магъаналы объектле ишлетирге, мекямлагъа ремонт этерге къоратылады. Сёз ючюн, Нальчикде сабийлени чыгъармачылыкъларыны дворецинде ремонт ишле бардырылгъандыла, Къашхатауда район больницаны мекямы жангыртылгъанды, Шитхалада культура ара ишленнгенди, башха объектле тапландырылгъандыла.

Максим Азаматгериевич терек бахчачылыкъда, жерчиликде, малчылыкъда жетишимлени юслеринден да юлгюле келтиргенди, республикада терек бахчачылыкъны, жюзюм ёсдюрюуню айнытыугъа уллу эс бурулгъанын белгилегенди.

Культурада, билим бериуде къаллай жумушла тамамланнганларыны юсюнден да баргъанды сёз. Докладчы жашау журт-коммунальный мюлкде реформаланы хайырындан элле бла шахарла айбатланнганларын чертгенди. «Кёп къатлы юйлеге ремонт этерге 500 миллион сом къоратылгъанды. Бу программа магъаналы эди, аны хайырындан шахарларыбыз андан да ариу болгъандыла», - дегенди.

Ассоциацияны жыйылыуларыны юслеринден айта, Панагов муниципальный къуралыуланы бла прокуратураны араларында бирге ишлеуню юсюнден келишим этилгенин энчи чертгенди. «Ол а эллени администрацияларына ишлерин тийишли даражада бардырыргъа себеплик этерикди», - дегенди.

Черек районну башчысы, Жер-жерли самоуправленияны битеуроссей советини КъМР-де бёлюмюню таматасы Темиржанланы Махти уа советни 10-чу июньда Москвада болгъан съездини юсюнден айтханды. Ол билдиргеннге кёре, анда 21-чи апрельни Муниципальный ишчини кюнюнча белгилерге оноу этилгенди. «Энди бизни да профессионал байрамыбыз барды.

Ахыры 2-чи бетдеди.

КОНКУРС

Жаш тёлю лагерь ишин башлагъанды

13-чю июньда «Восход» лагерьде «Лидер XXI века» деген битеуроссей конкурсну кезиуюню къууанчлы ачылыуу болгъанды. Анга республикалы жаш тёлю жамауат биригиулени келечилери къатышхандыла. Конкурсда аланы алчы болуу хунерлерин ёсдюрюуге жораланнган семинарла бла тренингле бардырыладыла.

Жаш адамла бла КъМР-ни Жамауат эм дин организацияларыны ишлери жаны бла къырал комитетини таматасы Борис Паштов тюбешгенди. Энчи чертип ол хар адамны да кесине ийнаныулугъу болургъа тийишлисин юсюнден айтханды.

- Халинде ол ышаны болмагъан адам бир тюрлю жетишим болдураллыкъ тюйюлдю,- деп чертгенди Борис Султанович.

Конкурсха къатышханла кеслерини презентацияларын бошагъандан сора Паштов ала бла ушакъ бардыргъанды. Аны кезиуюнде жаш адамла компьютер артында кёп заман ётдюргенликге, тенглери бла тюбешиулени бегирек сюйгенлерин айтхандыла. Нальчикчи Луиза Умова, тенглерини оюмларын билдире, лагерьде танышхан шуёхларындан кёп зат билгенин чертгенди.

Конкурсну бу кезиую 1-чи июльгъа дери бардырыллыкъды. Тёртюнчюсюнде уа аны республикалы кезиую башланырыкъды. Анда хорлагъанла уа октябрьде Битеуроссей конкурсха къатышырыкъдыла.

Л. ШОМАХОВА.

Концерт

Фахмуларына - тохтаусуз къарсла

Озгъан жылда башланнган «Нальчик – Кавказны культура арасы» деген фестиваль кюч ала барады. Орта кюн ара шахарыбызгъа Россейни Е.В.Светланов атлы Къырал академиялы симфониялы оркестри келгенди. Бу айтхылыкъ коллектив Нальчикде биринчи кере болады. Аны себепли оркестрни концертин музыканы сюйгенле эрттеден сакълагъандыла. Анга дирижёрлукъну халкъла аралы эришиулени лауреаты Алексей Богорад этгенди, солист а Филипп Копачевский эди, ол да халкъла аралы эришиулени лауреаты, къырал академиялы филармонияны музыкантыды.

Артистле сахнагъа чыкъгъанларында, къараучу къызыу къарсла бла тюбегенди. Сора республиканы Правительствосуну Председатели Иван Гертер аланы бизни республикагъа келгенлерине уллу ыразылыгъын билдиргенди. Ол Е.В.Светланов атлы оркестр дунияда белгили болгъанын, коллектив Нью-Йоркну, Лондонну, Токиону, Буэнос – Айресни эм башха шахарланы уллу залларында концертле бергенин айтханды. 70 жылдан бери оркестр Россейни культурасыны, искусствосуну ёхтемлиги болгъанлай келгенин да белгилегенди Иван Константинович. Сора ол, дирижёр А. Богорад бла солист Ф.Копачевский Правительствону Сыйлы грамоталарына тийишли болгъанларын билдирип, алагъа Элбрус тауну суратын бла багъалы саугъа да бергенди.

Концертни биринчи кесегинде С.В.Рахманиновну фортепиано бла оркестрге жазгъан 2-чи концертин сокъгъандыла. Бу чыгъарманы биринчи такъыйкъаларындан окъуна аны деменгилилиги, кючю жюреклени бийлегенди.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Налог льготаланы жорукълары тюрленедиле

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Парламентни Экономика политика, энчи иелик эмда предпринимательство жаны бла комитети кесини уллу жыйылыуларындан биринде КъМР-ни къырал казна объектлери эмда муниципальный казна объектлери къалай хайырланылгъанларын сюзгенди эмда аны итогларына кёре бир къауум рекомендацияла да этгенди. Алада белгиленнген мадарла толтурулур ючюн, комитет «КъМР-ни къырал казнасыны юсюнден» деген Законнга тюрлениуле кийириуню юсюнден» проектни жарашдыргъанды эмда аны президиумну къараууна бергенди.

Комитетни башчысы Ирина Марьяш ангылатханыча, тюрлениуле казнагъа къаллай объектле киргенлери, аланы казнагъа къошууну сылтаулары бла байламлыдыла. Дагъыда Законнга казна не мурат бла къуралгъанын, объектле андан не сылтау бла кетерилгенлерин да тохташдыргъан статьяланы къошаргъа белгиленеди. Законопроектде жазылгъаныча, казнагъа кирген битеу объектлени багъалары тохташдырылып болургъа керекдиле, ол багъаны тохташдырыуу жаны бла жумушла уа республиканы бюджетни ахчасына тамамланыладыла.

Бюджет, налогла эмда финансла жаны бла комитетни председатели Каншоуби Ахохов президиумну къарауунa «Организацияланы ырысхыларына льготалы налог салыуну эмда КъМР-де инвестиция иш бла кюрешген субъектлени организацияларыны файдаларына салыннган налогну ставкасын азайтыуну юсюнден» КъМР-ни Законуна тюрлениуле кийириуню юсюнден» законопроектни бергенди. Ол ангылатханыча, шёндюге дери налог льготала, бир тюрлю жорукъ болмай, республиканы правительствосуну бла инвесторну араларында келишимге къол салыу бла тохташдырылып къала эдиле. Законну 2-чи статьясына кёре, организация тохташдырылгъан болумлагъа кёре ишлесе, аны файдасына салыннган налогну ставкасы 4 процентге азайтылады. РФ-ни Налог кодексини 284-чю статьясында аны 4,5 процентге дери тюшюрюрге боллугъуну юсюнден жазылыпды. Аны бла байламлы бу Законну 2-чи статьясына тюрлениуле кийирирге белгиленеди.

Президиумну членлери КъМР-ни Парламентинде Жаш тёлю палатаны 2012 жылны ахырына дери ишлерини юлгюлю планын да къабыл кёргендиле.

Депутатла дагъыда КъМР-ни Урунуу эм социальный айнытыу министерствосунда ишлеген бир къауум адамны кёп жылланы ахшы урунныганлары эмда жамауат-политика ишге тири къатышханлары ючюн КъМР-ни Парламентини Сыйлы грамотасы бла саугъалаъргъа оноу этгендиле. Алай бла урунуу халла жаны бла департаментни башчысы, къырал къуллукъчуланы иш хакълары, социальный гарантиялары эмда социальный партнёрлукъ бла байламлы бёлюмню таматасы Роза Губачиева, социальный льготаланы бла тёлеулени департаментини башчысы Ксаналаны Мухтар, къырал службаны бла кадрланы бёлюмюню таматасы Апажихов Арустам, «Бахсан муниципальный районда Адамланы социальный жумушларын жалчытыучу ара» къырал учрежденияны директору Мурат Балов саугъаланадыла.

Законла чыгъарыучу органны Сыйлы грамотасына дагъыда КъМР-ни Саулукъ сакълау министерствосуну «Республикалы клиника больница» къырал бюджет саулукъ сакълау учреждениядa ишлегенлени бир къауум да тийишли болгъандыла: бёлюмню таматасы, врач-нейрохирург Ибрагим Саид, мыйыларында къан иги жюрюмей ауругъанлагъа бакъгъан неврология бёлюмню врачы-неврологу Елена Кретова, кёзлеге операцияла этген бёлюмню врачы-офтальмологу Жаппуланы Светлана, баш врачны мюлк жюрютюу жаны бла орунбасары Замир Тауков.

Жамауат-политика ишге тири къатышханлары ючюн «Битеуроссей къырал теле эм радиокомпания» федеральный къырал унитар предприятияны «Къабарты-Малкъар» къырал теле эм радиокомпаниясыны радиосунда ишлеген журналист Геляланы Сахадинни эмда «В.М.Коков атлы Къабарты-Малкъар эл мюлк академияны» Терк районда филиалыны библиотекасыны таматасы Вера Косованы да саугъаларгъа оноу этилгенди.

Бэлла УРУСМАМБЕТОВА.
КъМР-ни Парламентини пресс-службасы.

Республиканы башчылары сёзлерине табылгъанларын адамла кёрлюкдюле

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Больница комплексден сора Правительствону Председатели Урух элге тебирегенди. Анда 28,7 миллион сом багъасы физкультура-спорт комплексни къурулушу бошала турады. Бу комплексге 2 спорт зал, гёжефлеге дагъыда бир отоу, душлары бла кабинала, медиклеге бла тренерлеге да мекямла киредиле. Спорт залны къабыргъалары къаланнгандыла, ток ётдюрюлгенди, суу, жылыу баргъан быргъыла, канализация, тышында газ ыз да тартылгъандыла. Бусагъатда мекямны ичинде сюртюу-бояу ишле бара турадыла, плиткала салынадыла, объектни тийреси тапландырыла турады. Аны быйыл 1-чи сентябрьге хайырланыргъа берирге план барды.

Адиюхда премьерге «Элни социальный айныуу» деген программагъа кёре ишлене тургъан школну кёргюзтгендиле. Анга 172 миллион сом къоратыллыкъды. Андан 100 миллиону софинансирование халда республикалы бюджетден бериледи. Юч къатлы школда 550 окъуу жер, спорт эмда актовый залла, эки окъуу блок боллукъдула. Къурулушчула билим бериу жангы учрежденияны келир окъуу жыл башланыр заманнга бошаргъа сёз бергендиле.

Ишчи жолоучулугъуну ахырында Иван Гертер республиканы районларында бла шахарларында жамауатны къатышыуу бла бардырылгъан кенгешледе КъМР-ни Башчысы салгъан борчла тола башлагъанларын чертип айтханды. «Эсигизде эсе, ол кенгешледен сора бешжыллыкъ программа жарашдырылгъанды. Ары бек магъаналы объектле киредиле. Сёз республиканы адамларын бек керекли жумушла бла жалчытырыкъ мекямланы юслеринден барады. Алай бла хар элде школ,сабий сад, амбулатория,спорт зал, культура юй болургъа тийишлиди. Алагъа уа суу бла тынгылы жалчытыу, орамлагъа асфальт салыу, аланы жарыкъ этиу дегенча жумушла да къошулургъа керекдиле.

Биз федеральный эмда республикалы программаланы бирге келишдирип кёргенбиз, ахчаны бирикдирип тергегенбиз да,16 миллиард сом чакълы болгъанын тохташдыргъанбыз. Ма ол ахчаны жууукъ беш жылны ичинде не къадар файдалы хайырланыргъа, жаланда белгиленнген ишлеге къоратыргъа керек боллукъду», - дегенди премьер.

Андан сора да, ол белгиленнген ишле тамамланыла баргъанларын чертгенди. Хар районда да быйылны ахырына 12-13 миллион сом багъасы 13 физкультура-спорт комплекс ишлениригин билдиргенди. «Дагъыда бир ненча школну жангыртырыкъбыз, къурулушла къалай баргъанларын дайым да тинтгенлей турлукъбуз эмда аланы халкъгъа кёргюзтюрюкбюз. Программа ишлеп башлагъанын эмда республиканы башчылары берген сёзлерине табылгъанларын адамла кёрюрге керекдиле», - деп белгилегенди ахырында Иван Гертер.

КъМР-ни Башчысыны бла Правительствосуну пресс-службасы.

Университет айныуну жолунда барыргъа таукелди

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Ала кеслерини билимлерин, сынауларын къыралны башха окъуу юйлеринде бирсилеге юйретирге борчлудула. Профессорла уа къайсысы къайсы курсда ишлеригин кеслери тохташдырадыла.

Аспирантураны юсюнден айтханда уа, мында кандидат минимумла жокъдула. Жаш адамгъа окъууму андан ары бардырыргъа сюеме деп, философияны берир кереклиси жокъду. Аспирант кесини илму ишин къоруулар ючюн, публикацияларым басмаланмадыла, авторефератымы хазыр эталмай турама дегенча чырмаулагъа тюбемейди. Къырал жаш адамдан аны жаланда илму иши бла кюреширин эм аны ол иши къыралны айныууна жарарын излейди. Аны себепли Германияда жаланда къырал къуллукъчула угъай, ата-анала да ахчаны билим бериуге салсала, хайырлы болгъанына ийнанадыла.

Вузла халкъла аралы даражада айныр ючюн, ала кеслерине партнёрланы тюз сайларгъа, тыш къыралла бла студентлени алышыу программаны кючлерге, магистрлени, аспирантланы санын кёбейтиуге уллу магъана берирге кереклисин да чертгенди докладчы. Мындан ары Германия студентлерини 50 процентин тыш къыраллада окъутууну жолун излегенин да билдиргенди.

Тобмас Болонлу системаны юсюнден айта, ол вузланы бошагъанланы санын кёбейтиуге эм студентлени алышыу программаны женгиллетирге ахшы онгду, дегенди. Вузла айныргъа сюе эселе, тыш къыралдан келген студентлени бек алгъа студент общежитни коменданты бла тюбетмей, ол сёлешген тилни билген адам бла жолукъдурургъа керекдиле. Профессорла, преподавательле тыш къыраллы тиллени не къадар иги билселе, ала ишлеген вузгъа ол къадар игиди. Нек дегенде мен, халкъла аралы конференциялагъа къатышып, анда уа нени юсюнден айтылгъанын ангыламай турууну тюзге санамайма. Аны себепли вузла студентлеге тыш къыраллы тиллени окъутууну сагъат мардасын тюрлендирселе тюз болур эди дейме. Россейни бийик окъуу юйлери бирси къыралладан келген жаш адамлары кёп болсала, аланы ахчаларына кеслери байыгъып кетерик сунадыла. Ол терс оюмду. Бу процессни иги сагъыш этип бардырыргъа тийишлиди.

Ольга Владимировна уа аланы ара бардыргъан рейтинг моделлени юслеринден айтханды. Ала Россейни вузларына кеслерини рейтинг даражаларын тюрлю-тюрлю критерийлеге кёре ёсдюрюрге онгла берликлерин ангылатханды. Бизни къыралда жангыз бир рейтингге кёре ишлерге жарамазлыгъын да чертгенди. Нек дегенде ала барысы да студентлеге билим бериуде, преподаватель къауум да, илму–тинтиу ишлени бардырыу да бирча болмагъанлары баямды. Аны себепли огъарыда сагъынылгъан ара модельле жарашдыргъанды эм ол келир заманда кесини тынгылылыгъын кёргюзтсе, Россейни вузлары регионларында бла къыралда билим бериуню къалай жалчытханлары ачыкъ болургъа ушайды. Алай, Перфильева ангылатханнга кёре, вузланы юслеринден берилген информацияны кертилиги – ма олду шёндю эс бурурча проблема. Дуниягъа белгили эки рейтингде окъуна ол ифнормация бирча болмагъаны гурушхалыкъла чыгъарады. Биз а аланы кетериуню, Россейни вузларында бек алгъа билим бериуню качестволу бардырыуну, преподаватель къауумну игилендириуню, башхача айтханда уа, вузларыбызны не бла кюрешгенлери ачыкъ кёрюнюп турурча этерге дейбиз.

Барасби Сулейманович да, рейтинглени юслеринден айта, Россейде жарашдырылгъан модельле, кертиси бла да, ачыкълыкъны кёргюзтгенден сора да, алып айтханда, бирча иш бардыргъан вузлада башхалыкъланы баямларыкъдыла. Кертиди, рейтинглени хазырлагъанла, алагъа информацияны жыйышдыргъанла ол ишни кёзге къарай этмеселе.

Ректор ВАК СНГ-де болгъан 1500-ден артыкъ журналладан жаланда 114-сюнде басмаланнган илму ишлени тергеуге алгъанына жарсыгъанын билдиргенди. Регионлада жашагъанла кеслеринде чыгъаргъан статьяла ол тизмеге нек кирмей къалгъанларын мен ангыламайма. Глобализацияны заманында къырал университетле кеслерини жерлерин сакълар ючюн, окъутуу бийик даражада Европада бийик билим бериу жаны бла бардырылгъан программалагъа тири къатышыргъа, регионлада кадрланы билимлерин ёсдюрюу усталыкъларын кётюрюу араланы ачаргъа кереклисин чертгенди.

- Билим бериу сферада конкуренция уллудан-уллу бола барлыгъы баямды. КъМКъУ-да мындан ары да республиканы илму арасы болгъанлай къалыуну жолундады. Биз хорлатып къояргъа неда, хорлап, алгъа барыргъа керекбиз. Андан башха жол жокъду. Аны себепли магистрлени, аспирантланы санын ёсдюрюу, илму тинтиулени финансла бла жалчытыу, аланы барысы бла да бирге тыш къыраллы партнёрларыбыз бла къаты байламлыкъда ишлеу къыйын кёрюнмезге керекди. Биригиулюк вузлагъа, бир бирлеринден сынаугъа юйреннгенден сора да, андан ары айный барыугъа уллу къошумчулукъду. КъМКъУ-ну уа ол даражагъа чыгъарча илму потенциалы, преподаватель къауму да барды, - дегенди ректор.

Докладладан сора конференциягъа келгенле къонакълагъа соруула берирге сюйгенлерин билдиргендиле. Тобмас Стьюдеманн бла Ольга Перфильева аланы тилеклерин ыразы болуп толтургъандыла.

МОКЪАЛАНЫ Зухура.

Муниципалитетледе кемчиликле туура этилгендиле

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Биз бу оноуну кёп сакълагъанбыз. Съездде уа РФ-ни Президенти Владимир Путин бизге тутхучлулукъ этгенди», - дегенди.

Темиржан улу айтханыча, съездде муниципалитетлени жашауларында магъаналы вопросла сюзюлгендиле, ол санда налогланы бир къауумун, биринчиден а, НДФЛ-ни толусунлай эллеге бериуню, тарифлени ёсюулерин тохтатыуну эм башхала. Сёз надзор органла бла, биринчиден а, прокуратура бла бирге ишлеуню юсюнден да баргъанды.

КъМР-ни Парламентини спикери Чеченланы Ануар да жер-жерли самоуправление органланы магъанасы ёсгенин, аланы ишлерине къырал оноучула энчи эс бургъанларын чертгенди. «Жер-жерли власть органланы ишлерин къурауну юсюнден РФ-ни Президенти Владимир Путин кесини айырыула аллы программасында да айтханды», - дегенди.

Чечен улу гражданларыбыз къыралгъа башчылыкъ этиуге къатышырча битеу онгла къуралгъанларын да белгилегенди. «Путин къуллукъчуланы ишлерине багъаны жамауат берлигине чертгенди, бу ишни бардырыуну мадарлары да тохташдырылгъандыла. Алай бла жамауат бюсюремеген къуллукъчугъа, ол субъектни неда элни башчысы болсун, тийишли оноу этилликди, деп эсгертгенди Путин», - дегенди Чечен улу.

Жыйылыуда дагъыда Урван районну жер-жерли самоуправление советини башчысы Валерий Куршев, КъМР-ни билим бериу эм илму министри Сафарби Шхагапсоев, КъМР-ни урунуу эм социальный айнытыу министри Тюбейланы Альберт эм башхала да сёлешгендиле.

Сафарби Шхагапсоев, Россейде билим бериуню модернизациясы бардырылгъанын эсгертип, республикада бу магъаналы иш къалай бардырылгъаныны юсюнден быллай шартла келтиргенди: бу жумушлагъа былтыр 20 миллиард сом берилгенди, быйыл 60 миллиард, келир жыл а 40 миллиард сом бёлюнюрюкдю.

Программада баш магъана устазланы айлыкъларын кётюрюуге берилгенди. Былтыр 1-чи сентябрьден башлап устазланы хакълары экономикада ишлегенле бла тенг этдирилгенди. «Биз аны бла чекленип къалмагъанбыз. Кесибизни башламчылыгъыбыз бла школгъа дери билим берген окъуу юйледе юйретиучюлени айлыкъларын да кёбейтгенбиз», - дегенди министр.

Май районну башчысыны орунбасары Лариса Ким а муниципальный къуралыуланы къолайлыкъларын игилендириуню амалларыны юсюнден айтханды. Ол оюм этгенден, бир-бир налогланы элледе къалдырыргъа боллукъ эди.

«Черекские вести» газетни баш редактору Чабдарланы Марат а асламлы информация органланы властьны бла жамауатны араларында байламлыкъла къурауда магъанасыны юсюнден айтханды. «Район газетле элледе бла шахарлада болгъан магъаналы ишлени юсюнден билдирирге, адамланы политика оюмларын ачыкъларгъа керекдиле», - дегенди.

Тюбейланы Альберт социальный жумушла муниципалитетледен субъектлени жууаплылыкъларына берилгенликге, жер-жерли власть органла бу жаны бла болушлукъ этгенлерин тохтатмагъанларын чертгенди. Болсада кемчиликле энтта бардыла. Сёз ючюн, ишчилени праволары жаны бла территориялы комиссияла 13 райондан жаланда ючюсюнде бардыла. «Ала ишчи адамны эркинликлерин къоруулайдыла. Республикада уа социальный партнёрлукъну айнытыугъа энчи эс бурулады. Аны ючюн быллай органланы къурауну кеси контролюгъузгъа алыгъыз», - дегенди министр.

Дагъыда Альберт Исхакович министерствода консультация ара ишлегенин эсгертгенди. «Биз, эллеге барып, адамла къаллай субсидиялагъа, льготалагъа тийшили болгъанларын ангылатабыз, керекли документле хазырларгъа да болушабыз», - дегенди эмда адамланы къайгъы этдирген вопросланы юслеринден алгъадан билдирирлерин тилегенди.

Жыйылыуда АСМО-ну Уставына, аны къауумуна тюрлениуле кийирилгендиле, ревизия комиссияны членлери сайланнгандыла. Аны толтурууучу директору уа жангыдан Николай Маслов болгъанды. Кенгешде башха вопросла да сюзюлгендиле.

Тюбешиу саугъалау бла бошалгъанды. «Бек иги тиширыу – муниципальный къуралыулукъну башчысы» деген конкурсда Зольск районну Светловодское элини башчысы Татьяна Красножан хорлагъанды. Анга диплом эм 25 минг сом берилгенди. «Бек иги шахар округ» деген атха Нарткъала тийишли болгъанды. Бек иги элге уа Урван районну Псыгансу эли саналгъанды. Аланы башчыларына дипломла эмда 50-шер минг сом берилгенди. Дагъыда муниципальный власть органланы ишлерин бек иги ачыкълагъан басма органнга «Прохладненские вести» саналгъанды. Аны коллективине диплом бла бирге 20 минг сом берилгенди.

Жыйылыуда башха вопросла да сюзюлгендиле. Анга КъМР-ни Башчысыны Администрациясыны таматасыны экинчиси Залим Кашироков, министрле, депутатла эм башха къуллукъчула къатышхандыла.

ТИКАЛАНЫ Фатима.

Фахмуларына - тохтаусуз къарсла

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Бирде музыка, шошая, бирде кюч ала, къараучуну кёз аллына сейир суратла келтиргенди. Анга тынгылай, композиторну шургулу къадары да келгенди эсге. Россейден узакъда къалгъан Рахманинов анга тансыкълыгъын сууталмагъанды. Биринчи концертин къараучу, кесаматчыла да жаратмай, андан сора узакъ депрессиягъа кетген эди композитор. 2-чи концерти аны жангыдан жашаугъа, музыкагъа къайтаргъанды. Аны себепли бу чыгъарманы тарыхы, магъанасы да уллудула.

Пианист Филипп Копачевскийни усталыгъы, кючлю темпераменти да къараучуну сансыз къоймагъандыла. Бу назик жашда быллай бир кюч къайдан барды деп да сейир этерге боллукъ эди. Чыгъарманы согъуп бошагъандан сора къараучу аны, дирижёрну да къызыу къарсла бла ашыргъанды.

Концертни экинчи кесеги уа П.И.Чайковскийге аталгъан эди. Бу эки композитор таныш болуп, Пётр Ильич, жаш коллегасыны ёсюп баргъанын ангылап: «Аны музыкада аламат жашау сакълайды», -дегенди. Алай бла экисини да чыгъармаларын бир ингирде сокъгъанлары орус музыка искусство тёлюден–тёлюге ёте баргъанына шагъатды. Чайковскийни «Ромео бла Джульетта» деген увертюра – фантазиясы бла «Щелкунчик» балетден сюитасын ким да эшитгенди. Оркестрни хар инструменти кесини партиясын согъуп, кезиу арфагъа жетсе, бютюнда хычыуун, жомакълы кёрюннгенди музыка. Дирижёр Богорадны артист хунери, музыкантлагъа къачан, къалай тюрлю къатышып башларыгъына къарагъан да кеси сейир концерт эди.

Бир жол бизни филармонияны симфониялы оркестрини концертинден сора бир музыкант алай айтхан эди: «Биз быллай оркестрге да къууаныргъа керекбиз. Алай анда музыкантланы жетишмегенлери сезилип къаладыла». Бу жаны бла къонакълагъа сукъланырчады. Коллективни асламысы жаш музыкантладыла. Ол къадар адам пюпитрлери бла бирге ГКЗ-ны гитче сахнасына къалай тюрлю сыйыннганлары сейир эди. Оркестрни сокъгъан музыкасыны тазалыгъы, кючю къараучугъа да къарыу, таукеллик бергенча эди.

Концерт бошалгъандан сора зал, ёрге туруп, музыкантлагъа ыразылыгъын къызыу къарсла, «Спасибо», «Браво» деген къычырыкълары бла да билдиргенди. Аланы сахнадан жиберирге унамагъанларында, дирижёр, жангыдан жерине туруп, Чайковскийни «Лебединое озеро» деген балетинден юзюкню эшитдиргенди. Къараучу асыры ыразыдан юйлерине кетерге ашыкъмагъанды. «Быллай концертге бир аягъымда сюелип къараргъа да хазырма», «Къалай аламат сокъдула» деген сёзлени, чыгъып бара, кёпледен эшитирге боллукъ эди.

САРАККУЛАНЫ Асият.
Суратны **А.ЕЛКАНОВ алгъанды.**

От ёчюлтюуде вертолётну да хайырланырыкъдыла

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Нальчикде бла Прохладныйде электрокюч бла жалчытыучу объектле къалай хазырланнганларыны юсюнден администрацияларыны келечилери билдиргендиле. Республиканы агъачларында болумну юсюнден а «Каббалклесохрана» предприятияны келечиси айтханды. Къабарты-Малкъарны Жашау журт-коммунальный мюлк жаны бла къырал комитетини башчысы Къулийланы Мустафир а республикада от ёчюлтюучю амал кереклисича болгъаныны юсюнден билдиргенди.

КъМР-де МЧС-ни келечиси Михаил Надёжин айтханнга кёре, къоркъуулу кезиу республикада жайны экинчи жарымында башланады: анда да асламысында къургъакъ кырдык кюеди. Дагъыда, ол билдиргеннге кёре, энди республиканы от ёчюлтюучю вертолёту да боллукъду. Уяналаны Казим ол бек магъаналы боллугъун эм ишге себеплик этеригин белгилегенди.

Ол айтханнга кёре, къоркъуулу кезиуде бек магъаналы борчладан бири - токну болжаллы халда бериуню къурауду. Юрий Губжоковну оюмуна кёре, ол заманда кёчюрюлюучю уллу кючлю электрокюч станцияла болургъа керекдиле. Алай бюгюнлюкде компанияны бёлюмюнде аллай станцияла жокъдула. Аланы 250 эм 400 киловатт кючлю экисин алыргъа умут этиледи. Аны себепли бу кезиуде токну тохтаусуз жиберир мурат бла жангы маршрутла къурагъандыла.

Кенгешни ахырында Уяна улу болумну контрольда тутаргъа кереклисин белгилегенди эм от тюшюу кезиу къоркъуусуз бошалырына ышаннганын билдиргенди.

УЛБАШЛАНЫ Мурат.

Тутмакъла

Къаллай болумда да адамны эркинлиги сакъланыргъа керекди

Къабарты-Малкъарны Башчысында сабийни эркинликлери жаны бла уполномоченный Светлана Огузова бу кюнледе акъылбалыкъ болмагъанла тургъан юйретиучю колонияда болгъанды. Ол управленияны начальнигини орунбасары, ич службаны полковниги Айвар Болов эм УФСИН-ни начальнигини болушлукъчусу ич службаны полковниги Ауес Бирмамитов бла бирге жаш адамланы жашау болумлары бла шагъырейленнгенди. Колонияны тёгерегине - башына къарап чыкъгъанды, общежитлеге кирип, алада болумну кёргенди, тутмакъда тургъанла бла ушакъ этгенди, аланы соруууларына жууап бергенди. Келир заманда аланы къаллай муратлары болгъанларын билирге сюйгенди. Ала ушакъ нёгерлерини адеп-къылыкъ бла байламлы сёзлерине артыкъда къулакъ салып тынгылагъандыла, кеслерини оюмларын айтхандыла.

Уполномоченный бек алгъа тутмакъда тургъан жаш адамлагъа профессионал билим бериуню магъаналылыгъына айырып эс бургъанды. Ол жаны бла мында битеу онгла болгъанларын кёргенди, аны алайлыгъына ыразылыгъын билдиргенди.

Аны быллай сёзлерине айырып эс бурурчады: «Мында жаш адамла билим алырча, спорт бла кюреширча битеу онгла бардыла. Быллай болумгъа тюшген жаш адамланы тынгысыз этген зат болмагъаны игиди. Сабий къаллай социальный болумгъа тюшсе да, адамны эркинликлери сакъланыргъа керекдиле».

Ол кюн С.А.Огузова 4-чю, 5-чи тюзетиучю колониялада тутмакъланы тилеклери бла алайдан узакъ болмай орналгъан тиширыу колониягъа да баргъанды. Мында да общежитледе жашау болумла бла шагъырейленнгенди, библиотекаларында болгъанды. Столоваларында ашарыкъны татымлылыгъына, тазалыгъына эс бургъанды. Тутмакъла кеслери бишрген ётмекни дамын кёргенди. Андан сора уа тутмакъ тиширыула ишлеген цехге баргъанды эмда ала тикген кийимлени тынгылылыгъына ыразы болгъанды. Адамланы урунуу болумлары бла шагъырейленнгенди.

Ахырында Светлана Адалгериевна колониялада тутмакъланы тилеклери бла аланы приёмгъа алгъанды. Аланы барысында да тилекле бирча эдиле. Алай тиширыуланы хазна къалмай барысыны айтыулары сабийлери ючюн аллыкъ алиментлерин къолгъа этерге болушуу бла байламлыдыла. Андан сора да, ёсдюрюрге деп башха юйюрледе тургъан ёз сабийлерин кёре турургъа эм ала бла сёлеширча онгла къураугъа болушууну бек тилегендиле.

Уполномоченный тюрмеледе психология службаланы къуллукъчулары бла да сёлешгенди, ала хайырланнган программала бла учреждениялада бардырылгъан культура-асламлы ишле не халда болгъанлары бла да шагъырейленнгенди.

Мадина ЗАБАРОВА.
УФСИН-ни пресс-службасы.